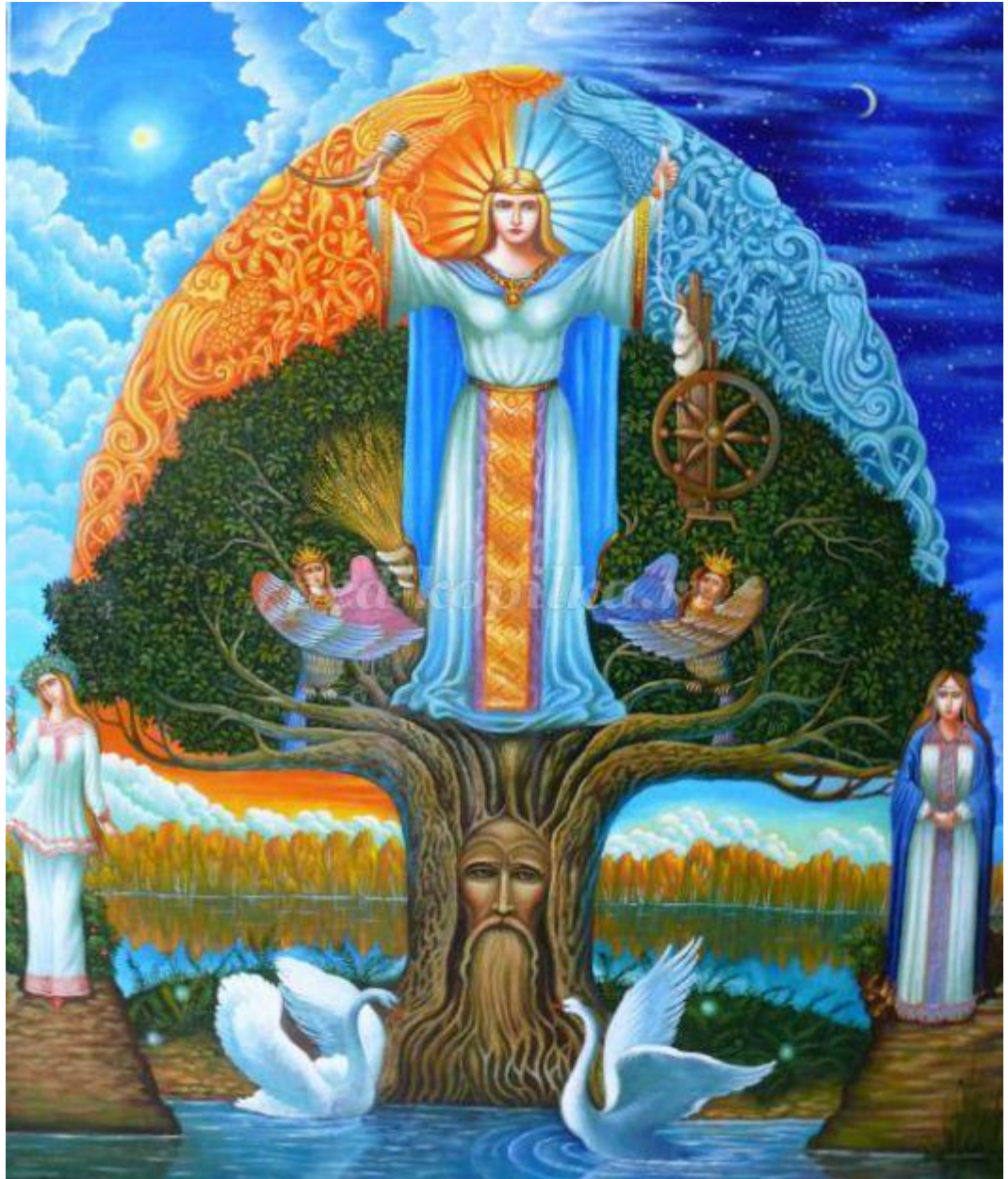

Н. П. Сивачук, І. Г. Терешко

Теорія і методика українознавчих досліджень

Н. П. Сивачук, І. Г. Терешко

**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УКРАЇНОЗНАВЧИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

УМАНЬ, 2015

УДК 821.161.2(075.8)
ББК 83.3(4Укр)р30

Рецензенти:

Кузь В. Г. – доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Біда О. А. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Міжнародної слов'янської академії освіти імені Я. А. Коменського;

Рогальська Л. В. – доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Йовенко Л. І. – кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту філології та суспільствознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, протокол № 2 від 2 грудня 2014 року

Теорія і методика українознавчих досліджень :
Навчально-методичний посібник / [укладачі
Н. П. Сивачук, І. Г. Терешко]. – Умань : ФОП Жовтий О.
О., 2015. – 140 с.

УДК 821.161.2(075.8)
ББК 83.3(4Укр)р30

© Сивачук Н. П., Терешко І. Г., 2015

ПЕРЕДМОВА..... 6

**I. ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З
УКРАЇНОЗНАВСТВА І ПОСЛІДОВНІСТЬ ЇХ ВИКОНАННЯ
..... Ошибка! Закладка не определена.**

**1. Вибір напрямку українознавчого дослідження Ошибка!
Закладка не определена.**

**1.1. Наукова проблема в українознавстві Ошибка! Закладка не
определена.**

**1.2. Принципи українознавчого дослідження..... Ошибка!
Закладка не определена.**

**1.3. Регіональність українознавчих досліджень Ошибка!
Закладка не определена.**

**1.4. Тематичні особливості українознавчих досліджень
..... Ошибка! Закладка не определена.**

**1.4.1. Дослідження українського ліричного фольклору, його
структури і варіантності..... Ошибка! Закладка не
определена.**

**1.4.2. Кваліфікаційна робота з етнопедагогіки.... Ошибка!
Закладка не определена.**

**1.4.3. Дослідження календарно-обрядового фольклору
Уманщини..... Ошибка! Закладка не определена.**

**1.4.4. Дослідження родинної обрядовості історичної
Уманщини..... Ошибка! Закладка не определена.**

**1.4.5. Дослідження фольклорної прози історичної
Уманщини..... Ошибка! Закладка не определена.**

**2. Вибір теми і назви дослідження Ошибка! Закладка не
определена.**

**3. Програма наукового дослідження Ошибка! Закладка не
определена.**

**II. КАТЕГОРІАЛЬНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ
НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ Ошибка! Закладка не определена.**

ІІІ. МЕТОДИКА НАПИСАННЯ, РЕДАГУВАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ УКРАЇНОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

..... **Ошибка! Закладка не определена.**

3.1. Опрацювання наукових джерел та дотримання наукового стилю роботи **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2. Вимоги до оформлення кваліфікаційних робіт ... **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2.1. Загальні вимоги **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2.2. Правила цитування та посилання на використані джерела **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2.3. Оформлення додатків **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2.4. Оформлення списку використаних джерел **Ошибка! Закладка не определена.**

ІV. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ **Ошибка! Закладка не определена.**

4.1. Основні вимоги до захисту **Ошибка! Закладка не определена.**

4.2. Підготовка і виголошення доповіді на захисті кваліфікаційної роботи **Ошибка! Закладка не определена.**

ДОДАТКИ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток А. Модель підготовки майбутнього вчителя-філолога до українознавчої роботи в школі **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток Б. Карта-схема фольклорних районів України... **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток В. Зразок заяви **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток Д. Типові приклади бібліографічного опису **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток Ж. Завдання **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток З. Голові екзаменаційної комісії .. **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток К. Критерії оцінювання випускної кваліфікаційної роботи (за вимогами кредитно-трансферної системи). **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток Л. Зразок оформлення титульного листа випускної кваліфікаційної роботи **Ошибка! Закладка не определена.**

Додаток М. Зразок оформлення змісту **Ошибка! Закладка не определена.**

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....Ошибка! Закладка не определена.

ПЕРЕДМОВА

У сучасних історичних умовах творення України необхідне відродження українознавства, яке покликане суспільством для розв'язання важливих проблем нової держави. Адже розвиток науки про Україну та українство відбувався у нерозривній єдності із самоусвідомленням, консолідацією, самоствердженням українського народу, формуванням суспільних і державних форм його буття.

Струмуючий, творчий, наповнений високою духовністю спосіб життя зможе вести наша країна лише тоді, коли вже сьогодні виплекає для себе національно свідомих, морально багатих і фізично здорових, високоінтелектуальних, мудрих і зважених молодих громадян. Цю величну й благородну справу мають здійснювати на сучасному етапі педагоги, котрі в першу самі повинні бути справжніми інтелегентами, аристократами духу, сподвижниками, людьми активними і творчими. Завдання освітніх закладів – наполегливо й цілеспрямовано готувати такі педагогічні кадри. Основою, тим фундаментом, на який будуть кластися цеглини високоцивілізованої європейської держави – України, у справі підготовки майбутніх спеціалістів є українознавство.

Українознавство – це інтегрована предметна система знань, що сприяє становленню національної свідомості та цілісного світогляду молоді.

Українознавство як знання про українське буття стає систематичною наукою лише у 90-ті роки ХХ століття. Його основне завдання – охопити всі аспекти життя нашого народу: його походження, розселення, місце та роль у розвитку світової цивілізації, матеріальну й духовну культуру, господарсько-економічну та виробничо-трудова діяльність, побут, обряди, звичаї, традиції.

Від 1992 року в УДПУ імені Павла Тичини з ініціативи тодішнього ректора В. Г. Кузя на філологічному факультеті було відкрито спеціалізацію «Українознавство», 1997 р. – створено кафедру української літератури та українознавства. Навчально-методична робота професорсько-викладацького складу кафедри спрямовується на забезпечення кваліфікованого викладання циклу дисциплін спеціалізації та викладання окремих українознавчих предметів («Українське народознавство», «Дитинознавство»,

«Основи народознавства», «Етнографія України», «Етнопедагогіка» та ін.) на інших факультетах університету відповідно до вимог підготовки сучасного вчителя, який знає історію, культуру народу, є щирим патріотом України й розуміє суспільний характер своєї професії.

У 1998 році в УДПУ організовано науково-дослідну лабораторію «Етнологія Черкаського краю» під егідою Інституту народознавства НАН України у Львові. Науковці лабораторії сконцентрували свою увагу на дослідженні духовної та матеріальної культури історичної Уманщини.

Керівник лабораторії, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Н. П. Сивачук є автором більше 100 наукових праць і посібників у галузі педагогіки, українознавства та фольклору. При лабораторії діє наукова школа «Проблеми українознавства в освітньому просторі України».

Головна мета діяльності співробітників науково-дослідної лабораторії – підготовка майбутнього вчителя-філолога до українознавчої роботи в школі. Ними було створено модель підготовки такого вчителя. У її змісті особлива увага надавалася фольклорним та етнографічним дослідженням регіону (Додаток А).

У 2012 році з ініціативи проф. Н. П. Сивачук на факультеті української філології було відкрито магістратуру зі спеціальності: 8.18010007 Українознавство.

Специфіка підготовки майбутнього вчителя-філолога, викладача українознавства вимагає продуманої організації індивідуальної роботи студентів, що забезпечує успішне оволодіння не тільки програмним матеріалом, але й навичками дослідника. Виняткове значення має такий вид самостійної роботи студентів як виконання кваліфікаційних (бакалаврських, дипломних, магістерських) робіт на завершальному етапі підготовки майбутнього фахівця.

Виконання, оформлення і критерії оцінювання кваліфікаційної роботи мають здійснюватися відповідно до «Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини». Згідно з ним, «кваліфікаційна робота є самостійним навчально-науковим дослідженням студента, яке виконується на завершальному етапі

навчання у вищому навчальному закладі для отримання освітньо-кваліфікаційних рівнів «молодший бакалавр» (бакалавр), «бакалавр» (спеціаліст), «магістр»»¹.

Завдання даного посібника надати студентам філологічних факультетів педагогічних вузів спеціалізації «українознавство» допомогу під час виконання кваліфікаційних робіт.

Враховуючи всю важливість підготовки студентів напряму «українознавство» до самостійного наукового дослідження, у даному методичному посібнику подаємо рекомендації та вимоги до написання робіт освітньо-кваліфікаційних рівнів «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр».

В основу посібника покладено результати вивчення багаторічної практики виконання кваліфікаційних робіт з філології, педагогіки, українознавства в інших вишах, а також особистий досвід викладачів кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання УДПУ імені Павла Тичини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко Г. Риторичні прийоми підготовки відповіді на запитання опонентів / Г. Бондаренко // Рідна школа. – Київ: Преса України. – 2005. – № 4. – С. 53 – 54.

2. Бондарчук Л. Мистецтво публічного виступу / Л. Бондарчук // Українська мова та література. – 2004. – № 35. – С. 28 – 29.

3. Захаров А., Захарова Т. Как написать и защитить диссертацию / А. Захаров, Т. Захарова. – СПб.: Питер, 2004. – 157 с.

4. Здобувачу наукового ступеня: Метод. рекомендації. – К.: МАУП, 2002.

5. Зінченко В. Як не провалити публічний виступ / В. Зінченко // Відкритий урок: Розробки. Технології. Досвід. – 2009. – № 5. – С. 84–85.

6. Климентовська Л. Риторика. Виступ / Л. Климентовська // Українська мова та література. – 2004. – № 20. – С. 3 – 11.

7. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / В. Ковальчук, Л. Моїсєєв. –

¹ Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, затвердженого на засіданні Вченої ради університету (протокол № 15 від 11.07.2011 р. – С. 1.

Одеса: ПНЦ АПН України – ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2001. – 218 с.

8. Колотілова Н. А. Риторика: Навч. посібник / Н. Колотілова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

9. Коноваленко С. Особливості публічного виступу / С. Коноваленко // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість. – 2005. – Т. 5. – С. 47–49.

10. Копнина Г. А. Понятие нейтрализации риторических приемов / Г. Копнина // Филологические науки. – Москва: Филологические науки. – 2007. – № 1. – С. 70–77.

11. Косянчук С. Самооцінка як регуляторна функція у сфері риторичної діяльності / С. Косянчук // Українська мова і література в школі. – 2009. – № 4. – С. 34–39.

12. Крутій К. Основи успішного публічного виступу / К. Крутій // Директор школи. Шкільний світ. – Київ: Шкільний світ. – 2010. – № 19. – С. 30 – 31.

13. Кузь В. Г. Організація педагогічного дослідження / В. Кузь. – К.: Знання України, 2006. – 48 с.

14. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. / Л. Мацько, Л. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.

15. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. / Л. Мацько, О. Мацько. – К.: Вища шк., 2006. – 311 с.

16. Науменко В. Мистецтво побудови виступу як складова культури мислення молодшого школяра / В. Науменко // Початкова школа. – 2007. – № 7. – С. 34–35.

17. Равлюк С. Основні ознаки та мовно-структурна організація публічного виступу / С. Равлюк // Українська мова та література в школі. – 2002. – № 6. – С. 11 – 14.

18. Райзберг Б. А. Диссертация и ученая степень. Пособие для соискателей / Б. Райзберг. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 304 с.

19. Романенко Ю. Підготовка виступу на зборах та семінарських заняттях / Ю. Романенко // Дивослово. – 2007. – № 4. – С. 6–8.

20. Сагач Г. М. Золотослів: Навчальний посібник для середніх і вищих навчальних закладів / Г. Сагач. – К.: Райдуга, 1993. – 378 с.

21. Семенов О. М. Культура наукової української мови: Навч. посіб. / О. Семенов. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.

22. Спанатій Л. С. Риторика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Спанатій. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. – 144 с.
23. Фаренік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження: Наук.-метод. посіб. / С. Фаренік. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 340 с.
24. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В. Шейко, Н. Кушнарєнко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.